

Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta 2024

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Päiväys:	25.06.2025
Asianumero:	329/00.01.02.00.01/2025
	Ruokavirasto
Linja, osasto ja/tai yksikkö:	Eläinten hyvinvoinnin ja tunnistamisen yksikkö, eläinten merkinnän ja rekisteröinnin jaosto
Hyväksyjä:	Jaana Mikkola
Laatija/laatijat:	Anne Ojala, Sanna Varjus, Marjaana Spets, Laura Havukainen, Iina Valkeisenmäki
Lisätietoja:	Anne Ojala

SISÄLLYSLUETTELO

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	3
2 VALVONTASUUNNITELMIEN TOTEUTUMINEN	3
3 TOIMINNAN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	5
3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys.....	5
3.2 Puutteiden analyysi	8
4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	15
5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	17
5.1 Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen	17
5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaavien toimenpiteiden varmistaminen	19
5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet	22
6 VALVONNAN RESURSSIT	24
7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN	24

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin tavoitteena on seurata eläimistä peräisin olevan elintarvikkeen kulkua tuotantoketjun alusta loppuun. Jotta kuluttaja voi vakuuttua tuotteen turvallisuudesta, elintarviketuotannon on oltava läpinäkyvää ja tuote on voitava jäljittää lähtöpisteeseensä asti. Myös mahdollisen eläintaudin puhjetessa on oleellista tietää, missä kukin eläin on ollut, jotta todennäköisesti tartunnan saaneet eläimet voidaan jäljittää ja erotella muista eläimistä. Eläintunnistusjärjestelmään liittyvien vaatimusten tarkoituksena on siis turvata sekä eläinten että ihmisten terveyttä. Eläinten jäljitettävyyden varmistamiseksi tuotantoeläimet sekä seura- ja harrastuseläimistä koirat on merkittävä ja ilmoitettava rekisteriin, minkä lisäksi tuotantoeläinten pitopaikoista on pidettävä ajantasaista rekisteriä. Lisäksi tuotantoeläinten siirrot pitopaikkojen välillä sekä niiden syntymät ja kuolemat tulee merkitä rekistereihin ja pitopaikan kirjanpitoon vaatimusten mukaisesti. Yhdellä eläintilalla voi olla useampia pitopaikkoja; esimerkiksi talouskeskuksen lisäksi etäämmällä sijaitsevia laitumia.

Valvontavuonna saavutettiin määrälliset valvontavelvoitteet eli valvottiin vähintään kolme prosenttia lammis-, vuohi- ja nautaeläinten pitopaikoista. Pääosa valvottavista kohteista valittiin riskiperusteisella otannalla, painottaen useita eri tekijöitä. Lisäksi satunnaisotannalla varmistettiin, että kaikilla nauti-, lammis-, vuohi- ja sika-eläinten pitäjillä oli mahdollisuus joutua valvontaan. Koirien tunnistamista ja rekisteröintiä valvottiin ensimmäinen kokonainen vuosi vuonna 2023 tapahtuneen koirarekisterin käyttöönoton jälkeen.

ELY-keskusten ja Ahvenanmaan valvontaviranomaisten tekemän otantavalvonnan lisäksi eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaa tehtiin myös muiden valvovien viranomaisten toimesta pääosin muun valvonnan (mm. eläinsuojeluvalvonta, sisämarkkinasiirtojen valvonta, sivutuotevalvonta, lääkitysvalvonta) yhteydessä sekä Ruokaviraston toimesta teurastamoissa.

Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin tehokkaalla valvonnalla pystyttiin osaltaan turvaamaan elintarviketurvallisuutta varmistamalla eläinten jäljitettävyyden toteutumista elintarvikeketjussa. Rekisteritietojen oikeellisuudella ja ajantasaisuudella on ratkaiseva merkitys myös mahdollisiin eläintauteihin varautumisessa. Erityisesti riskitekijöihin perustuva otanta mahdollistaa valvonnan kautta tapahtuvan puuttumisen tiloihin, joissa on epäkohtia eläinten tunnistamisessa ja rekisteröinnissä.

2 VALVONTASUUNNITELMIEN TOTEUTUMINEN

Ruokaviraston valvontasuunnitelmat on kuvattu elintarvikeketjun monivuotisessa kansallisessa valvontasuunnitelmassa sekä siihen perustuvassa eläinlääkintähuollon valtakunnallisessa ohjelmassa. Lisäksi ELY-keskusten, aluehallintovirastojen ja kunnallisten valvontayksiköiden omissa valvontasuunnitelmissa on kuvattu tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta alue- ja paikallistasolla.

Osa valvonnasta perustuu Ruokaviraston otantoihin, joihin kohteet valitaan pääsääntöisesti painotetusti. Lisäksi valvontaviranomaiset suorittavat muuta valvontaa, jota ovat esim. epäilyyn perustuvat tarkastukset ja muiden valvontojen yhteydessä tehtyjen havaintojen perusteella eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaan otetut tapaukset.

ELY-keskusten ja Ahvenanmaan valvontaviranomaisten suorittamassa otantavalvonnassa suunnitelmassa oli tarkastaa 362 nautaeläinten, 212 lammis- ja vuohieläinten ja 43 sikaeläinten pitopaikkaa. Suunnitelma toteutui sataprosenttisesti.

Aluehallintovirastojen ja kunnallisten valvontayksiköiden tietoja vuoden aikana suoritetuista tarkastuksista oli saatavilla Etelä-, Lounais-, Itä-, Länsi- ja Sisä- sekä Pohjois-Suomen aluehallintovirastojen alueilta. Eri viranomaisten tekemien valvontojen määrät eläinlajeittain on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Valvontaviranomaisten eri eläinlajeihin kohdistama eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin otanta- ja muu valvonta vuonna 2024.

	ELY-keskusten suorittama valvonta		Aluehallintovirastojen suorittama valvonta ¹⁾	Kuntien valvontayksiköiden suorittama valvonta ¹⁾
	Suoritettuja tarkastuksia, kpl	Tarkastettuja pitopaikkoja, kpl	Tarkastettuja pitopaikkoja, kpl	Tarkastettuja pitopaikkoja, kpl
Naudat	511	532	1	26
Siat	35	48	0	9
Lampaat ja vuohet	277	324	3	72
Hevoset	-	-	0	164
Koirat	-	-	1394 ²	1552 ²
Muut eläinlajit	-	-	2	35

¹⁾ Itä-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen, Lounais-Suomen, Etelä-Suomen ja Pohjois-Suomen aluehallintovirastojen alueet

²⁾ Koirien valvontamäärät raportoidaan valvottujen koirien määrien mukaan, sillä valvontaa on suoritettu pitopaikkojen ohella esimerkiksi koiratapahtumissa sekä eläinlääkäreiden vastaanotolla.

Ruokavirasto seuraa eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin otantavalvontojen etenemistä sekä valvontatuloksia koko maan tasolla. Lisäksi kunkin ELY-keskuksen on seurattava omalla alueellaan Ruokaviraston otantaan perustuvien valvontojen etenemistä ja huolehdittava valvontojen loppuun saattamisesta ajallaan. Myös aluehallintovirastot seuraavat ja ohjaavat kunnan valvontaviranomaisten tekemiä tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontoja. Mikäli valvonnoista ei seuraa eläinten siirtokieltomerkintää rekisteriin, niitä ei muutoin tällä hetkellä tallenneta erilliseen tietojärjestelmään. Tarkastusten määrää seurataan aluehallintovirastoissa erikseen, koska vuoden 2022 alusta lähtien eläinlääkintähuoltomääräraha on korvattu myös tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta kunnalliselle valvontaviranomaiselle.

Hevoseläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevan lainsäädännön vaatimusten noudattamista valvottiin pääsääntöisesti muun hevoseläimiin kohdistuvan valvonnan

yhteydessä. Hevosten tunnistamiseen ja rekisteröintiin liittyvät perusvaatimukset tarkastetaan hevosten hyvinvoinnin valvonnan yhteydessä tarkastuslomakkeeseen ja -ohjeeseen sisällytetyn erillisen osion mukaisesti. Hevosten tunnistusasiakirjojen säilytystä, saatavuutta ja merkintöjä on valvottu myös eläinten lääkitsemisvalvonnan yhteydessä. Hevosten tunnistamista koskevan lainsäädännön mukaan hevosen tunnistusasiakirjan eli ns. hevospassin tulee olla aina ajan tasalla ja sijaita siellä missä hevonenkin, jotta mm. lääkitsemistä koskevat tiedot voidaan merkitä passiin elintarviketurvallisuuden varmistamiseksi.

Koirien merkinnän ja rekisteröimisen vaatimusten noudattamista valvottiin pääsääntöisesti muun koiriin kohdistuvan valvonnan, lähinnä eläinten hyvinvointivalvonnan yhteydessä. Tämän lisäksi valvontaa suoritettiin koiranäyttelyissä ja -tapahtumissa sekä kunnaneläinlääkäreiden vastaanotolla. Koirien pakollista tunnistusmerkintää ja rekisteröintiä koskeva lainsäädäntö astui voimaan 1.1.2023, minkä jälkeen syntyneet pennut on tullut tunnistusmerkitä ja ilmoittaa Ruokaviraston koirarekisteriin viimeistään 3 kuukauden iässä tai tätä aiemmin, mikäli ne vaihtavat haltijaa. Määräaika ennen 1.1.2023 syntyneiden koirien tunnistusmerkinnälle ja rekisteröinnille päättyi 31.12.2023.

Muita eläinlajeja, joille on säädetty eläinten tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmään liittyviä vaatimuksia, ovat pidettävät kameli- ja hirvieläimet, turkiseläimet, tuotantokanit, siipikarja ja linnut, mehiläiset ja kimalaiset sekä vesiviljelyeläimet. Edellä mainittuihin eläinlajeihin liittyviä tarkastuksia suorittivat valvontavuoden aikana sekä aluehallintovirastot että kuntien valvontayksiköt. Pidettävät kameli- ja hirvieläimet on tunnistusmerkittävä. Kaikkia eläinlajeja koskee pitopaikan kirjanpidon ylläpitovelvoite, joka koirien osalta koskee eläinten hyvinvointilain mukaista ammattimaista ja laajamittaista eläintenpitoa (= ilmoituksenvaraista toimintaa) sekä sellaisia pitopaikkoja, joihin tai joista siirretään eläimiä toiseen jäsenvaltioon. Eläintenpito ja pitopaikat on myös rekisteröitävä eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin. Rekisteröintivelvoite koskee myös koirien pitopaikkaa silloin, kun kyse on kaupallisesta tuonnista. Ne vesiviljelyeläinten pitopaikat, joita ei koske hyväksynnän hakeminen Ruokavirastosta, ilmoitetaan ELY-keskukselle.

3 TOIMINNAN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnassa tarkastettavien asioiden todetaan joko olevan kunnossa tai niissä esiintyvän puutteita. Valvonta-asetuksen ((EU) 2017/625) mukaan, jos todetaan, että säännöksiä ei ole noudatettu, toimivaltaisten viranomaisten on selvitettävä mistä säännösten noudattamatta jättäminen johtuu, kuinka laajaa se on ja mikä on toimijan vastuu. Lisäksi viranomaisen tulee toteuttaa asianmukaiset toimet, joilla varmistetaan, että toimija korjaa puutteellisuudet ja estää vastaavat puutteet jatkossa.

Tarkimmat valvontojen havaintotiedot nauta-, lammas-, vuohi- sekä sikatiloista on saatavilla ELY-keskusten ja Ahvenanmaan valvontaviranomaisten suorittamista Tukisovellukseen kirjatusta tarkastuksista, joihin kuuluvat Ruokaviraston otantaan perustuvat valvonnat ja muut nauta-, lammas-, vuohi- ja sika-eläimiin kohdistuvat tarkastukset.

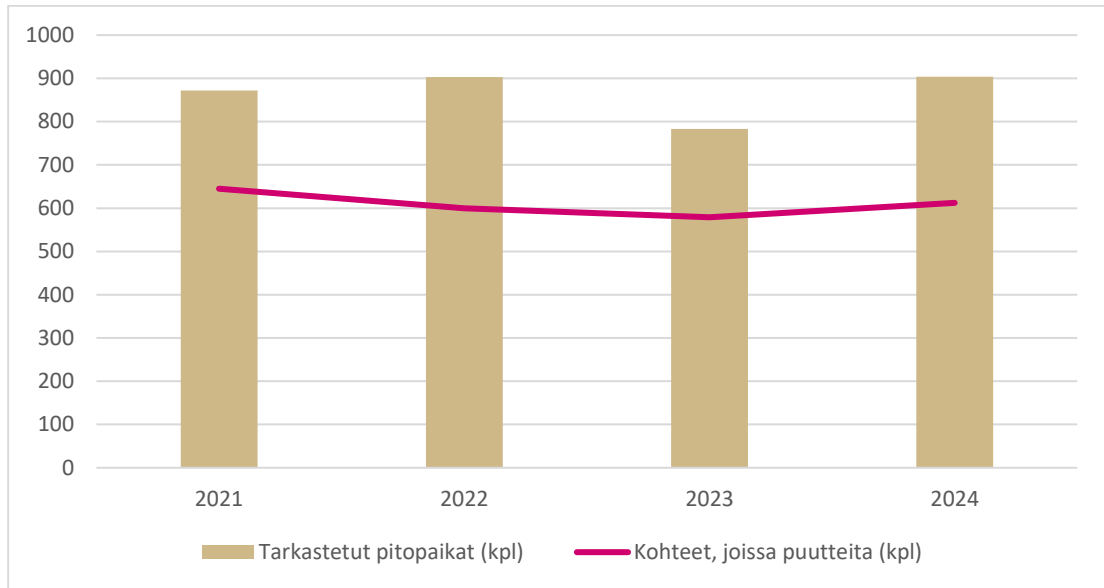
Heidän tekemissään eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnoissa havaittiin puutteita keskimäärin 68 prosentissa valvotuista pitopaikoista. Puutteita havaittiin vähemmän kuin edellisenä vuonna, jolloin vastaava osuus oli 74 % (kaavio 1). Ruokaviraston otannalla valvontaan valituissa pitopaikoissa puutteita havaittiin vähemmän (59 %) kuin muuta kautta valvontaan tulleissa pitopaikoissa (87 %). Eroa selittää valvonnan lähtökohta; muussa kuin otantavalvonnassa on yleensä esim. muun eläintenpitäjään kohdistuneen valvonnan yhteydessä tehty jo havainto eläinten tunnistusmerkintä- tai rekisteröintivaatimuksiin liittyvistä puutteista.

Otantavalvonnan konseptissa vaatimusten noudattamisen tilannetta arvioidaan sekä toimijakohtaisesti että pitopaikkatasolla (taulukko 2). Toimijakohtaisesti tarkastetaan eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin (EPR) ilmoitetut tiedot pitopaikoista ja eläintenpitotoiminnasta sekä eläinrekistereihin tehtyjen tapahtumailmoitusten määräaikojen noudattaminen. Pitopaikkakohtaisesti arvioidaan eläinten tunnistusmerkintöjen, eläinlajikohtaisiin rekistereihin ilmoitettavien tietojen ja pitopaikan kirjanpidon tilanne. Kokonaan kunnossa olevaksi luokitellaan vain tilanne, jossa esimerkiksi nauta-, lammas- tai vuohieläinten pitopaikassa ei havaita edes yhtä toisen korvamerkkinsä pudottanutta eläintä, jolle ei ole tilattu korvausmerkkiä. Kaikki havaitut puutteet kirjataan tarkastuskertomukselle, vaikka ne pystyttäisiinkin korjaamaan saman tarkastuskäynnin aikana.

Taulukko 2. Otantavalvonnan konsepti

Toimijakohtaisesti tarkastettavat asiat	Pitopaikkakohtaisesti tarkastettavat asiat
Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin (EPR) tiedot	Eläimiin liittyvät tunnistusmerkintä-, rekisteröinti- ja kirjanpito vaatimukset
Eläinrekisteriin tehtävien ilmoitusten ilmoitusaikojen noudattaminen	- Nautaeläimet - Lammas- ja vuohieläimet - Sikaeläimet

Valvonnan tuloksissa on edellisten vuosien tapaan havaittavissa eläinlajikohtaisia eroja. Otantavalvonnassa havaittiin puutteita 23 prosentissa sikojen pitopaikoista (10/43), 67 prosentissa lampaiden ja vuohien pitopaikoista (143/212) ja 58 prosentissa nautojen pitopaikoista (210/362). Muussa valvonnassa vastaavat osuudet olivat sioilla 40 (2/5), lampailla ja vuohilla 88 (99/112) ja nautoilla 87 prosenttia (148/170). Sellaisia puutteita, joilla arvioitiin olevan merkittävää haittaa eläinten tunnistettavuudelle ja/ tai jäljitettävyydelle, havaittiin nautatiloilla 34 prosentilla (edellisen vuoden vastaava osuus 46 %), lammas- ja vuohitiloilla 51 prosentilla (44 %) ja sikatiloilla neljällä prosentilla (10 %) kaikista tarkastetuista pitopaikoista. ELY-keskusten ja Ahvenanmaan valvontaviranomaisten suorittamissa tarkastuksissa valvottiin vuoden aikana 6903 lammas- ja vuohieläintä ja 29202 nautaeläintä. Eläinlajikohtaiset tarkemmat valvontahavainnot on esitetty kappaleessa 3.2 Puutteiden analyysi.

Kaavio 1. ELY-keskusten ja Ahvenanmaan valvontaviranomaisten vuosina 2021-2024 tarkastamien pitopaikkojen ja niiden kohteiden lukumäärä, joissa havaittiin puutteita.

Aluehallintovirastot ja kuntien valvontayksiköt tarkastivat vuoden aikana hevosten tunnistamisen ja rekisteröinnin vaatimusten noudattamista yhteensä 164 pitopaikassa. Valvonnan kohteena oli raportoinnin mukaan 1578 hevoseläintä. Käytännössä valvottujen eläinten lukumäärä lienee korkeampi, sillä yhden aluehallintoviraston alueella ei ollut saatavilla tietoa valvottujen pitopaikkojen eläinmäärästä. Laiminlyöntejä havaittiin 69 eri pitopaikassa. Laiminlyöntien takia eläinten pitäjälle annettiin 11 tapauksessa määräys täyttää velvollisuutensa annetussa määräajassa. Kolmessa tapauksessa aluehallintovirasto määräsi hevosen pitäjälle eläinten tunnistamis- ja rekisteröintivalvonnan seuraamusmaksun. Hevosten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnan havainnoista ei ole tarkempaa tietoa saatavana soveltuvan tietojärjestelmän puuttumisen takia. Lukumäärätietoa hevosten tunnistusasiakirjojen saatavuudesta hevosen pitopaikassa on kerätty myös hevostallien lääkitsemisvalvonnan yhteydessä. Lääkitsemisvalvontaa on tehty pääosin ammattimaista tai muutoin laajamittaista hevostenpitoa harjoittavilla talleilla. Lääkitsemisvalvontaa tehtiin hevostalleilla neljän aluehallintoviraston alueella, yhteensä talleja tarkastettiin 80. Tunnistusasiakirjat olivat tarkastettavissa 80 %:lla valvotuista talleista.

Koirien tunnistamista ja rekisteröimistä koskevassa valvonnassa tarkastettiin aluehallintovirastojen ja kuntien valvontayksiköiden toimesta yhteensä 2946 koiraa 567 pitopaikassa. Koiranäyttelyissä ja -kilpailuissa suoritettut valvonnat lasketaan tässä yhdeksi pitopaikaksi. Laiminlyöntejä todettiin 432 pitopaikassa. Kuntien ja aluehallintovirastojen valvontaviranomaiset käyttivät kehotusta pääasiallisena työkalunaan koirien merkintä- ja rekisteröintipuutteiden korjaamiseksi. Annettujen kehotusten määrää ei kuitenkaan tilastoitu. Kehotusten ohella koirien pitäjille annettiin 77 määräystä. Lisäksi viranomaiset määräisivät vuoden aikana yhden hallinnollisen seuraamusmaksun koirien merkinnän ja rekisteröimisen valvonnan yhteydessä. Hallinnollinen seuraamusmaksu voidaan koirien merkinnän ja rekisteröimisen valvonnan yhteydessä määrätä koiran tunnistusmerkinnän puutteesta. Hallinnollisen seuraamusmaksun ohella myös merkintä- ja rekisteröintipuutteista annettuja kehoituksia ja määräyksiä koskeva viranomaisen suorittama uusintavalvonta voi olla maksullista. Ruokavirasto ei tilastoi valvontojen yhteydessä suoritettuja uusintatarkastuksien

määrää kehotusten tai määräysten noudattamisesta tai maksullisten tarkastusten osuutta uusintatarkastuksista.

Aluehallintovirastot ja kuntien valvontayksiköt valvoivat myös muiden eläinlajien tunnistus- ja rekisteröintivaatimuksia. Muihin lajeihin luetaan pidettävät kameli- ja hirvieläimet, turkiseläimet, tuotantokanit, siipikarja ja linnut, mehiläiset ja kimalaiset sekä vesiviljelyeläimet. Aluehallintovirastot suorittivat muita eläinlajeja koskevia tarkastuksia vuoden aikana kaksi ja kuntien valvontayksiköt 35 kappaletta. Tarkempaa eläinlajijaottelua ja tietoja tehdyistä havainnoista ei ole saatavilla, koska kaikille valvontaviranomaisille yhteistä ja kattavaa valvontojen tietojärjestelmää ei ole vielä olemassa. Aluehallintovirastojen suorittamien, muihin eläinlajeihin kohdistuvien tarkastusten määrä puolittui edelliseen vuoteen verrattuna, mutta kuntien valvontayksiköissä tarkastuksia tehtiin sen sijaan lähes puolet enemmän kuin vuonna 2023.

3.2 Puutteiden analyysi

ELY-keskusten ja Ahvenanmaan valvontaviranomaisten suorittamissa tarkastuksissa valvontahavainnot koostetaan sekä tila- että pitopaikkatasolla. Tilatasolla valvottavia asioita ovat eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin tietojen oikeellisuus ja ajantasaisuus sekä eläinrekistereihin tehtävien ilmoitusten määräaikojen noudattaminen. Pitopaikkatasolla tarkastetaan yksilöeläinten eli nautojen, lampaiden ja vuohien rekisteritiedot, tunnistusmerkintä (korvamerkintä), rekisteriin ilmoitetun sijaintitiedon oikeellisuus sekä pitopaikan kirjanpidon ylläpito ja säilyttäminen. Sikojen osalta pitopaikkakohtaisesti valvottavia asioita ovat sikarekisteriin tehtävät tapahtuma- ja eläinmääräilmoitukset, sikojen tunnistusmerkintä sekä pitopaikan kirjanpito.

Tiedot eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterissä

Eläimiä pitävien toimijoiden tulee rekisteröidä eläintenpitoon ja pitopaikkoihin liittyvät tiedot eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin ennen eläintenpidon aloittamista. Jos rekisteritietoihin tulee muutoksia tai pitopaikka tai toiminta lopetetaan, tulee niistä ilmoittaa rekisteriin viimeistään 30 päivän kuluessa tapahtumasta. Rekisteröivät tiedot voi ilmoittaa suoraan rekisteriin asiakaskäyttöliittymän kautta tai toimittamalla ne tallennettavaksi kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle.

Otantavalvonnoissa eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin ilmoitetut tiedot todettiin oikeiksi ja ajan tasalla oleviksi 71 prosentilla tiloista (lammas- ja vuohitilat 76 % (136/179), nautatilat 69 % (243/351) ja sikatilat 71 % (22/31). Havaitut virheet ja puutteet olivat saman tyyppisiä kuin edeltävänä vuonna; yleisimpänä pitopaikan maksimikapasiteettitiedon puuttuminen rekisteristä. Otannassa valvotuilla nauta- sekä lammas- ja vuohitiloilla toiseksi yleisin puutteellisuus koski pitopaikan yhteyshenkilön tietoja; ne puuttuivat joko kokonaan tai puhelinnumero ja/ tai sähköpostiosoite olivat päivittämättä. Yhteystietojen ajantasaisuus on erittäin tärkeää, sillä mahdollisessa eläintautitilanteessa ja siihen liittyvissä pitopaikkojen kartoituksissa on tarve saada yhteys pitopaikkojen yhteyshenkilöihin mahdollisimman nopeasti.

Kolmanneksi eniten puutteita havaittiin eläintenpidon ja pitopaikkojen aktiivisuustiedoissa; eläintenpidon lopetusilmoituksia oli tekemättä ja osa eläimiä pitävien tilojen pitopaikoista ei enää todellisuudessa ollut käytössä. Edellisenä vuonna havaittiin erityisesti nautatiloilla yleisesti myös virheellisiä eläintenpidon toimintamuototietoja. Toimintamuoto ilmoittaa tuotantosuunnan; esim. maidontuotanto, emolehmätuotanto, välikasvatus jne. Vuonna 2024 virheellisiä tuotantomuototietoja havaittiin huomattavasti vähemmän. Suurin syy tähän on varmasti se, että nautatannassa oli paljon lypsykarjatiloihin, joilla ei ole tapahtunut muutoksia tuotantomuodossa. Päivittämättömiä tuotantomuototietoja esiintyy erityisesti niissä tapauksissa, joissa lypsykarjatalous on vaihdettu muuksi nautojenpidon tuotantosuunnaksi.

Muissa valvonnoissa eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin ilmoitettujen tietojen todettiin olevan kunnossa kaikilla valvotuista sikatiloista (4/4), 58 %:lla lammas- ja vuohitiloista (57/98) ja 72 %:lla nautatiloista (115/160). Todetut puutteet olivat samanlaisia kuin otantatiloilla. Myös puutteiden yleisyys noudatti samaa kaavaa, eli yleisin havaittu puute myös näissä valvonnoissa liittyi pitopaikan maksimikapasiteettitietoon. Tarkastuksissa havaittiin myös muutamia rekisteröityjä pitopaikkoja, joissa pidettiin nautoja tai lammas- tai vuohieläimiä, vaikka pitopaikkaan ei oltu rekisteröity kyseisen eläinlajin pitoa. Havaintoja kertyi myös muutamista kokonaan rekisteröimättömistä lammas- ja vuohieläinten pitopaikoista.

Eläimiin liittyvien tapahtumailmoitusten määräaikojen noudattaminen

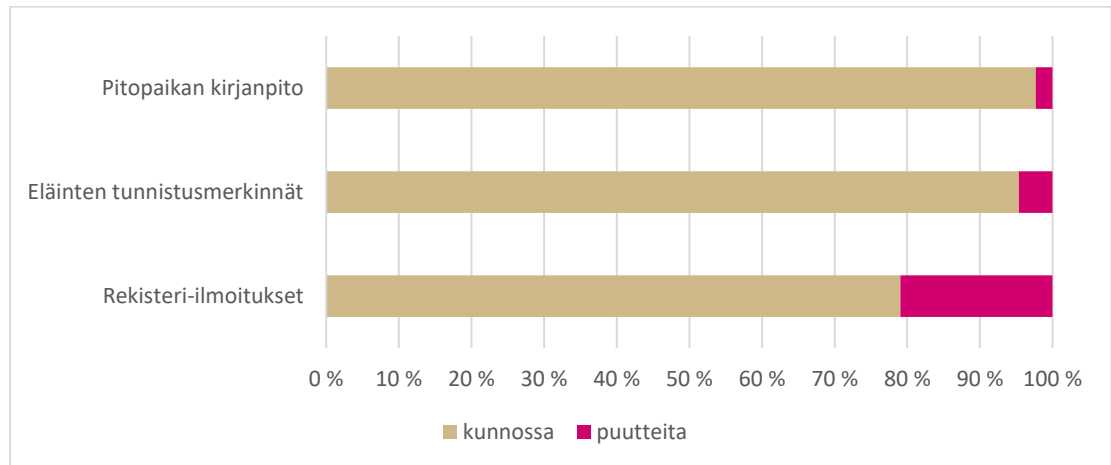
Nauta-, lammas-, vuohi- ja sikaeläimiin liittyvät tapahtumat tulee ilmoittaa eläinlajikohtaiseen rekisteriin säädetyissä määräajoissa. Yksilöeläimistä eli nautoista, lampaista ja vuohista, tulee ilmoittaa niiden syntymät, kuolemat, siirrot pitopaikkojen välillä, myynnit, ostot, katoamiset, tilalla tapahtuvat teurastukset ja lopetukset sekä maahantuonnit ja maastaviennit. Kaikki edellä mainitut tapahtumat tulee ilmoittaa rekisteriin seitsemän päivän kuluessa tapahtumasta, pois lukien karitsojen ja kilien syntymäilmoitukset, joiden määräaika on pidempi; 90 päivää. Sikojen osalta rekisteröitäviä tapahtumailmoituksia ovat niiden ostot, myynnit, tuonnit ja viennit sekä siirrot eri pitopaikkojen välillä. Myös näissä ilmoituksissa määräaika on seitsemän päivää.

Otantavalvonnoissa tehtyjen havaintojen mukaan säädetyjä ilmoitusaikoja olivat kyseisen valvontavuoden aikana tehdyissä ilmoituksissa noudattaneet nautatiloista 71 % (249/351), lammas- ja vuohitiloista 63 % (112/179) ja sikatiloista 61 % (19/31). Muissa valvonnoissa vastaavat osuudet olivat nautatiloilla 69 % (110/160), lammas- ja vuohitiloilla 64 % (63/98) ja sikatiloilla 25 % (1/4). Kokonaan tekemättä olevat eläinrekisteri-ilmoitukset eivät näy näissä tilastoissa, vaan ne käsitellään eläinkohtaisina havaintoina (yksilöeläiminä ilmoitettavat nauta-, lammas- ja vuohieläimet) sekä sikojen osalta pitopaikkakohtaisissa eläinten tapahtuma- ja määräilmoitusten valvontahavainnoissa. Sikatilojen osalta on syytä huomioida, että eläinrekisterissä oli alkuvuoden aikana rajapintaan liittyvä noin viikon mittainen toimintahäiriö, joka vaikutti rekisterin käyttöön eläinvälittäjillä ja teurastamoilla. Lisäksi Suomi.fi -valtuutuksissa esiintyi vuoden aikana muutamia lyhyitä, rekisterin käytettävyyteen vaikuttavia häiriöitä. Nämä ovat saattaneet aiheuttaa osalle toimijoista tietojärjestelmän toiminnasta johtuvia ilmoitusviiveitä ja tilastollisesti sikatilojen ilmoitusmääräaikojen noudattaminen näyttäytyy siitä syystä huonompana. Sikatilojen muussa kuin otantavalvonnassa korostuu myös valvottujen kohteiden hyvin pieni määrä.

Niissä tapauksissa, joissa ilmoitusten määräaikojen noudattamisessa havaittiin puutteita, otantavalvonnoissa 92 prosentilla sikatiloista, 68 prosentilla nautatiloista ja 49 prosentilla lammäs- ja vuohitiloista viiveitä havaittiin tarkastelujaksolla vain yksittäisessä ilmoituksessa, tai mikäli viiveellä tehtyjä ilmoituksia oli useampia, korkeintaan 20 prosentissa kaikista tehdyistä ilmoituksista. Muissa valvonnoissa vastaavat osuudet olivat sikatiloilla 100 prosenttia, nautatiloilla 48 prosenttia ja lammäs- ja vuohitiloilla 29 prosenttia.

Siat; pitopaikkakohtaiset havainnot

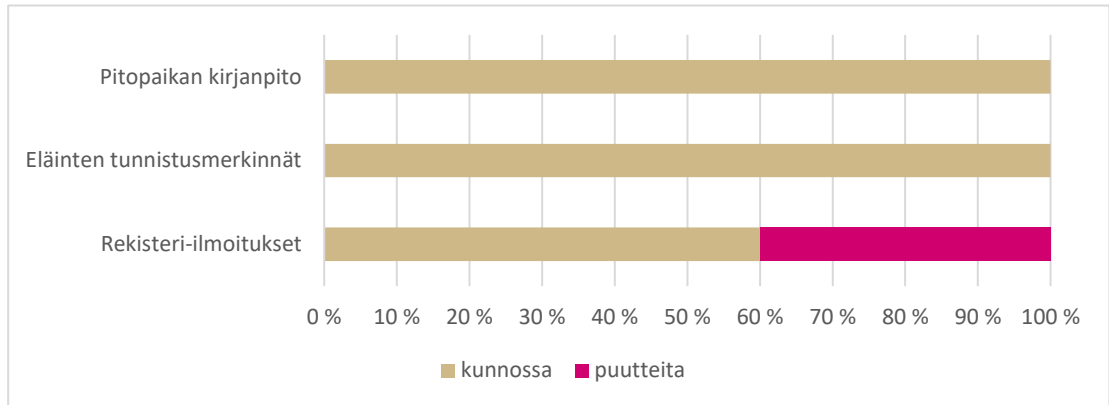
Sikaeläinten pitopaikkakohtaisissa valvontahavainnoissa enin osa havaituista puutteista liittyi sikarekisteriin tehtäviin sikojen tapahtuma- ja eläinmääräilmoituksiin (kaavio 2). Vaadittuja ilmoituksia oli joko kokonaan tekemättä tai ilmoitusten sisällössä oli virheitä. Rekisteriin tehtyjen sikojen osto-, myynti- ja siirtoilmoitusten määräaikojen noudattaminen arvioitiin tilatasolla erikseen ja niitä havaintoja on avattu tässä raportissa edellä kohdassa ”*Eläimiin liittyvien tapahtumailmoitusten määräaikojen noudattaminen*”. Yksittäisissä tapauksissa havaittiin puutteita myös eläinten tunnistusmerkinnöissä ja pitopaikkakohtaiset kirjanpidon ylläpito- ja säilytysvaatimusten noudattamisessa.

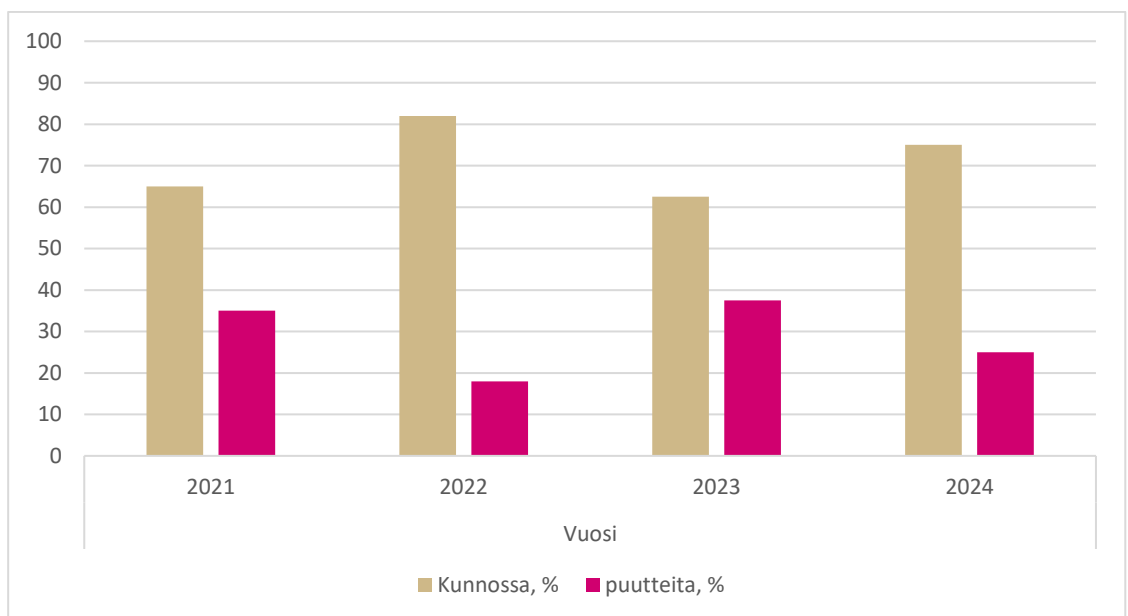
Kaavio 2. Valvontahavainnot Ruokaviraston otannalla valvontaan valituista sikojen pitopaikoista.

Muussa kuin otantavalvonnessa kaikki pitopaikkakohtaiset puutehavainnot liittyivät sikarekisteriin tehtäviin ilmoituksiin. Tulosten tulokinnassa on huomattava, että valvottujen kohteiden pienessä määrässä (4) vähäisetkin puutehavainnot näkyvät heti suhteessa suurempina prosenttiosuuksina.

Aluehallintovirastoista saatujen valvontatietojen mukaan läänineläinlääkärit eivät tehneet vuoden 2024 aikana sikaeläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevia valvontoja. Kuntien valvontayksiköiden suorittamissa yhdeksän pitopaikan tarkastuksessa puutteita havaittiin kahdeksassa pitopaikassa.

Kaavio 3. ELY-keskusten ja Ahvenanmaan valvontaviranomaisten suorittaman muun valvonnan havainnot sikojen pitopaikoista.

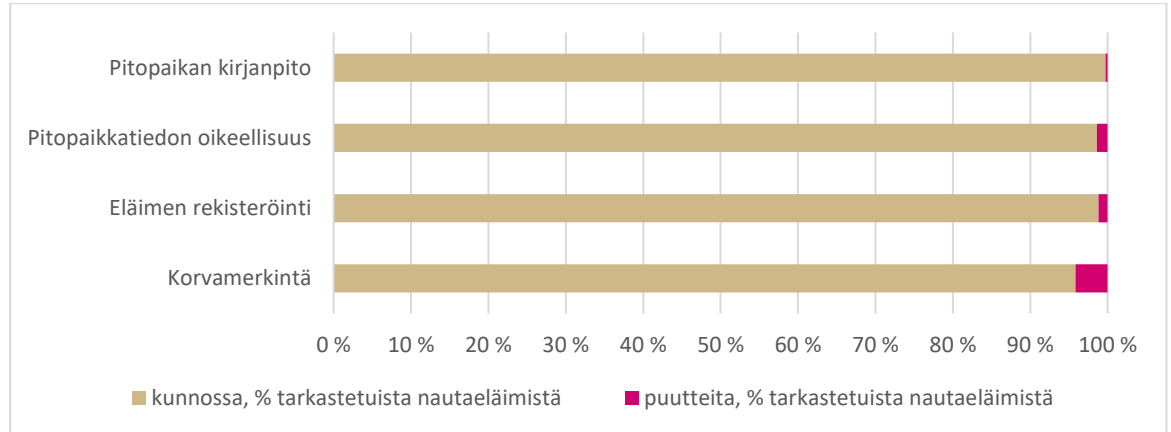

Kaavio 4. Siat; valvonnan havaintojen jakautuminen vuosina 2021-2024, % kaikista ELY-keskusten ja Ahvenanmaan valvontaviranomaisten valvomista pitopaikoista

Naudat; pitopaikkakohtaiset havainnot

Vaikka pitopaikkatasolla puutteita havaittiin nautatiloilla otantavalvonnassa 76 %:ssa ja muussa valvonnassa 85 %:ssa kaikista tarkastetuista pitopaikoista, yksilöeläintasolla puutehavaintojen määrät olivat pieniä. Otantavalvonnan tulosten perusteella nautojen pitopaikoissa yleisimmät puutteet olivat edellisvuoden tapaan eläinten merkitsemispuutteita, joita havaittiin hieman yli neljällä prosentilla valvotuista nautaeläimistä (kaavio 5). Myös nautarekisteritiedoissa ja eläinten sijaintitietojen oikeellisuudessa (mihin pitopaikkaan eläin on rekisteröity) havaittiin puutteita; molempia lähes saman verran eli hieman yli yhdellä prosentilla tarkastetuista eläimistä. Pitopaikan kirjanpidon ylläpidossa puutteita havaittiin vain alle 0,2 prosentilla eläimistä.

Painotetussa otannassa riskitekijät painottivat valvontaa tänä vuonna pienemmän eläinmäärän lypsykarjatiloihin. Tuotantomuoto ja pitopaikkakohtaiset eläinmäärät näkyvät edellisen vuoden otantavalvonnan havaintoihin verrattuna vähäisempänä puutehavaintojen määränä.

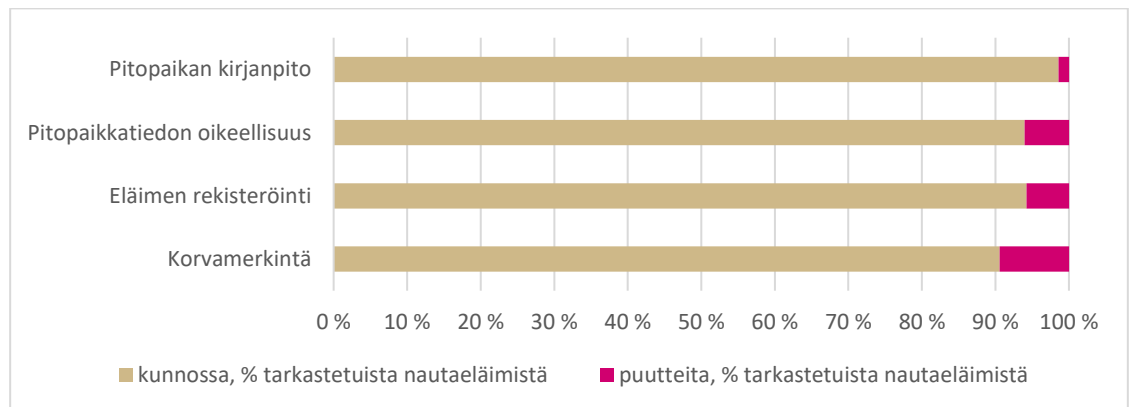

Kaavio 5. Eläinyksilökohtaiset valvontahavainnot Ruokaviraston otannalla valvontaan valittujen pitopaikkojen nautaeläimistä.

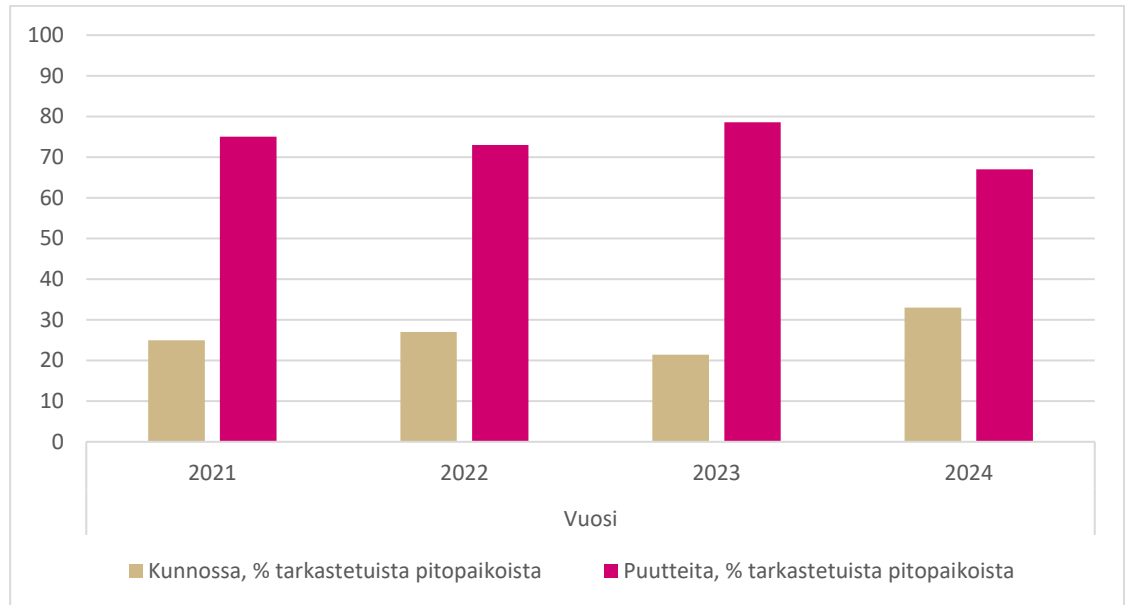
Muussa valvonnassa eläinkohtaiset puutteet olivat samoja kuin otantavalvonnassa, mutta niitä havaittiin enemmän. Rekisteritiedoissa havaittiin puutteita pitopaikkatiedon oikeellisuuden osalta 4,3-kertaisesti ja muiden nautarekisteritietojen osalta noin viisinkertaisesti verrattuna otannalla valvontaan valittujen eläinten valvontahavaintoihin. Korvamerkinnöissä puutteita oli puolestaan 2,3-kertaisesti ja pitopaikan kirjanpidon osalta kuusinkertaisesti (kaavio 6).

Aluehallintovirastot ja kuntien valvontayksiköt suorittivat valvontaa yhteensä 27 nautaeläinten pitopaikassa. Niistä kaikissa havaittiin puutteita eläinten tunnistus- ja/ tai rekisteröintivaatimusten noudattamisessa.

Valvontaviranomaiset raportoivat tehneensä nautaeläimiin liittyviä tutkintapyyntöjä poliisille vuoden aikana yhteensä kaksi.

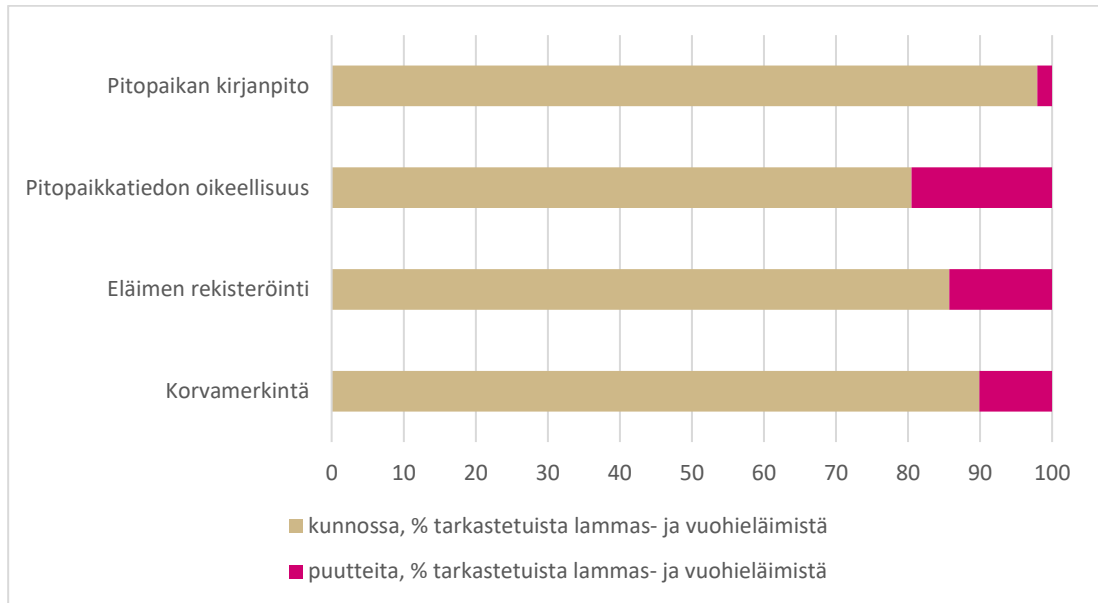
Kaavio 6. ELY-keskusten ja Ahvenanmaan valvontaviranomaisten suorittaman muun valvonnan havainnot nautaeläimistä.

Kaavio 7. Naudat; valvonnan havaintojen jakautuminen vuosina 2021-2024, % kaikista ELY-keskusten ja Ahvenanmaan valvontaviranomaisten valvomista pitopaikoista.

Lampaat ja vuohet; pitopaikkakohtaiset havainnot

Lammas- ja vuohieläinten otantavalvonnan eläinkohtaisten tulosten mukaan eniten puutteita esiintyi eläinten rekisteritiedoissa ja pitopaikkatiedon oikeellisuudessa (kaavio 8). Rekisteritiedot eivät vastanneet todettua 14 prosentilla tarkastetuista eläimistä. Pitopaikkatieto todettiin vääräksi lähes joka viidennellä eli 19 prosentilla tarkastetuista eläimistä. Tällaisissa tapauksissa eläintä ei ole joko rekisteröity lainkaan, se on poistettu tilalta mutta poistoilmoitus on tekemättä tai eläin on siirretty johonkin muuhun pitopaikkaan, mutta siirtoilmoitusta ei ole tehty. Korvamerkintään liittyviä puutteita havaittiin kymmenellä prosentilla tarkastetuista eläimistä. Pitopaikan kirjanpitoon liittyviä virheitä ja puutteita havaittiin vähiten; kahdella prosentilla valvotuista eläimistä.

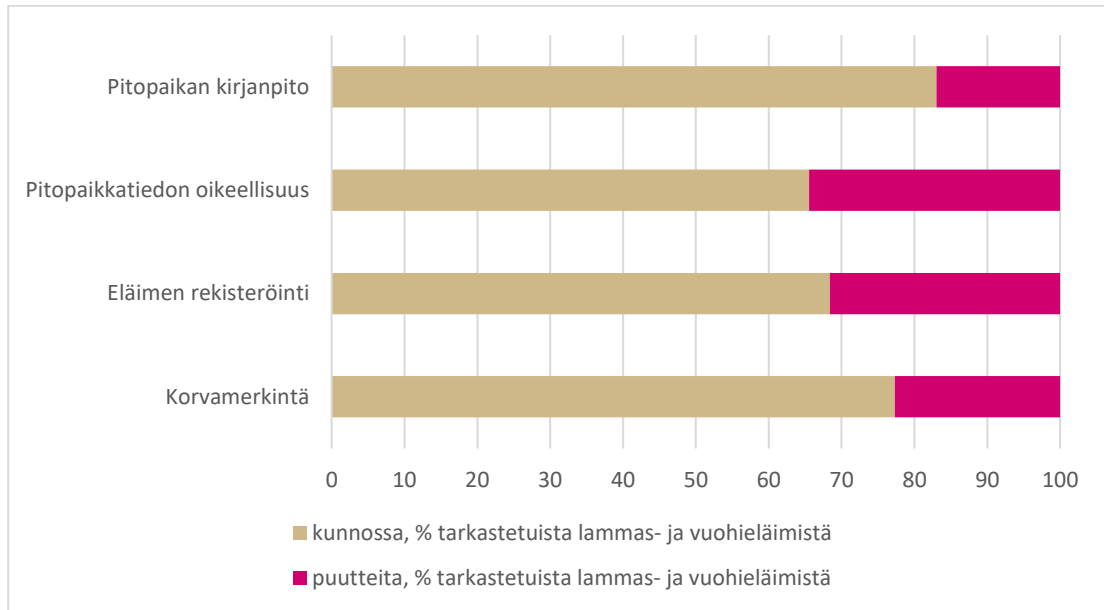

Kaavio 8. Eläinyksilökohtaiset valvontahavainnot Ruokaviraston otannalla valvontaan valittujen pitopaikkojen lammis- ja vuohieläimistä.

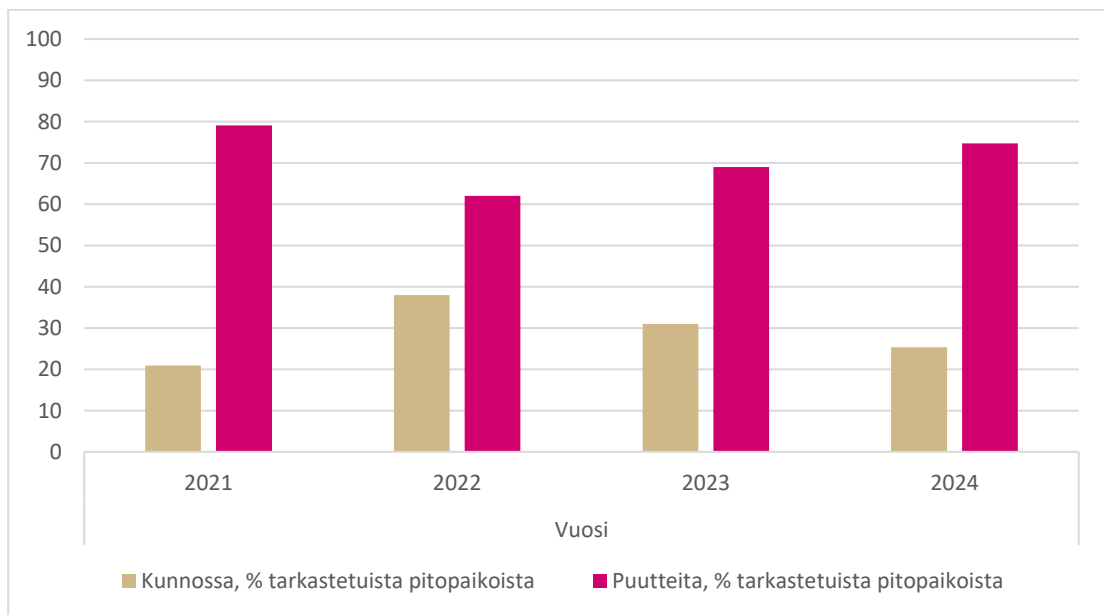
Muissa kuin otantavalvontaan kuuluvissa tarkastuskohteissa havaittujen puutteiden yleisyys noudatti samaa kaavaa kuin otantakohteissa, mutta puutteita todettiin valvontaperusteesta johtuen suhteessa enemmän (kaavio 9). Pitopaikkatiedon ja eläinrekisteritietojen oikeellisuudessa havaittiin virheitä tai puutteita noin joka kolmannella tarkastetulla eläimellä. Korvamerkintäpuutteita havaittiin reilulla viidenneksellä ja pitopaikan kirjanpidon puutteita noin 17 prosentilla tarkastetuista eläimistä.

Aluehallintovirastot suorittivat vuoden aikana lammis- ja vuohieläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin tarkastuksen kolmessa pitopaikassa, joissa kaikissa havaittiin puutteita säädösten noudattamisessa. Kuntien suorittamissa 67 pitopaikkaan kohdistuneessa tarkastuksessa puutteita havaittiin niin ikään kaikissa.

Eläintunnistuslain perusteella tehtiin valvontaviranomaisilta saadun tiedon mukaan vuoden aikana viisi lammis- ja vuohieläimiin liittyvää tutkintapyyntöä.

Kaavio 9. ELY-keskusten ja Ahvenanmaan valvontaviranomaisten suorittaman muun valvonnan havainnot lammas- ja vuohieläimistä.

Kaavio 10. Lampaat ja vuohet; valvonnan havaintojen jakautuminen vuosina 2021-2024, % kaikista ELY-keskusten ja Ahvenanmaan valvontaviranomaisten valvomista pitopaikoista.

4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Ruokavirasto on viime vuosien aikana tehnyt teurastamoihin erillisiä eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnan arviointi- ja ohjauskäyntejä (AJO-käyntejä), joiden tavoitteena on arvioida teurastamon viranomaisvalvonnan vaatimuksenmukaisuutta, toimivuutta ja tehokkuutta. Samoilla käynneillä arvioidaan eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin lisäksi myös eläinten hyvinvoinnin valvontaa. Vuonna 2019 AJO-käynnin kohteena oli hevosten

tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta. Vuosille 2020–2022 suunnitellut arviointi- ja ohjauskäynnit jäivät koronatilanteen takia tekemättä, sillä epidemiatilanteessa vältettiin ulkopuolisten käyntejä teurastamoissa. Vuonna 2023 eläinsuojelun ja eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonnan AJO-käynti tehtiin kolmeen eri teurastamoon kohdistuen sikojen, nautojen ja hevosten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaan. Vuonna 2024 AJO-käyntejä ei resurssisyistä päästy tekemään.

ELY-keskukset raportoivat vuoden 2024 valvontaraporteissaan eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnalle asetettujen tavoitteiden toteutuneen pääasiassa suunnitellusti. Neljä aluetta raportoi poikkeuksellisen hyvältä toteumasta; vuoden aikana oli mahdollista tehdä otantavalvonnan lisäksi myös muuta valvontaa. Yhdellä alueella tavoitteiden kuvattiin toteutuneen pääosin; kaikki otantavalvonnat oli kuitenkin saatu tehtyä määräaajoissa.

Ruokaviraston ohjaus tavoitteiden saavuttamiseksi koettiin ELY-alueilla pääsääntöisesti (14/15 aluetta) riittäväksi. Vielä lisää ohjeistusta kaivattiin kuitenkin valvonnan seuraamusmaksun määrittämisestä ja uhkasakkoprosessista.

Kaikki ELY-keskukset kokivat, että yhteistyö ja koordinaatio toimivaltaisten valvontaviranomaisten eli aluehallintovirastojen, kuntien valvontayksiköiden ja ELY-keskusten välillä oli sujunut valvontavuonna hyvin. Yhteistyötä jonkin verran hankaloittavaksi asiaksi koettiin kuitenkin se, että eläinlääkäreissä on ajoittain paljon vaihtuvuutta. Myös niin sanottujen riskilistojen käsittelyjen koordinoinnissa koettiin joillakin alueilla vielä olevan epäselvyyttä. Ruokavirasto tuottaa valvontaviranomaisille muun valvonnan suunnittelun ja riskinarvioinnin tueksi eläinrekisteriin tehtyjen ilmoitusten perusteella ns. riskilistoja. Listoille kerättyjen tietojen avulla on tarkoitus helpottaa normaalista poikkeavan toiminnan löytämistä ja siten tehostaa valvonnan riskiperusteisuutta. Ruokavirasto on ohjeistanut, että listojen käsittelyn alueellinen koordinointi tapahtuisi aluehallintovirastoissa, sillä listat palvelevat eläintunnistusvalvonnan lisäksi myös sivutuotteiden käsittelyn ja eläinten hyvinvoinnin valvontaa.

Valvonnan riskiperusteisuus koettiin kaikilla ELY-alueilla olleen riittävää.

Suurimmaksi syyksi valvonnassa todetuille puutteille ELY-keskukset nimesivät toimijoiden tiedon ja osaamisen puutteen eli saman asian kuin kahtena edellisenäkin vuonna. Erityisesti toimijat, jotka pitävät eläimiä harrastemaisesti, saattavat olla epätietoisia lainsäädännön vaatimuksista. Tietämättömyyden lisäksi on havaittu kuitenkin esiintyvän myös suoranaista välinpitämättömyyttä säädettyjen vaatimusten noudattamista kohtaan. Ammattimaisten eläintenpitäjien osalla ELY-keskusten huomioissa korostuivat sekä fyysiseen terveyteen että henkiseen jaksamiseen liittyvät asiat, taloudelliset huolet sekä ilmeisistä erehdyksistä ja vahingoista tai huolimattomuudesta johtuvat virheet ja puutteet. Väsymys byrokratiaan on yleistä; eläinten hoitotyö vaatii niin paljon resursseja, ettei sen lisäksi jää enää aikaa ja voimavaroja perehtyä säädöksiin.

Aluehallintovirastojen laatimissa vuoden 2024 valvontojen toteumaraporteissa esille nostamat näkemykset toimijoiden tilanteesta ja lainsäädännön noudattamiseen liittyvistä puutteista ovat samansuuntaisia kuin ELY-keskusten raportoimat. Eläinten hyvinvointiin, sivutuotteiden käsittelyyn sekä eläinten tunnistamiseen ja rekisteröintiin liittyviä

laiminlyöntejä esiintyy usein samoissa kohteissa. Vaikka tarjolla on helposti saavutettavia, kansantajuisia ohjeistuksia ja muistilistoja, erityisesti pienimuotoista kotitarvetuotantoa harjoittavilla tiloilla eläinten tunnistusmerkintä- ja rekisteröintivaatimusten laiminlyönnit saattavat niistä huolimatta edelleen johtua tiedon puutteesta.

Valvontaviranomaisten tarkastustyössään tekemät havainnot toimijoiden tilanteesta ovat merkittäviä, sillä pahimmillaan esimerkiksi jaksamiseen liittyvät ongelmat voivat aiheuttaa hyvinkin lyhyessä ajassa herpaantumisen, mikä johtaa sekä elintarviketurvallisuuden, jäljitettävyyden että eläinten hyvinvoinnin vaarantumiseen. Osalla toimijoista tietoisuus velvoitteista ja eläinten tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän tarkoituksesta ei ole riittävällä tasolla ja se on myös vakava riski eläintautien leviämiskaavan näkökulmasta. Eläintunnistusjärjestelmän lakisääteiset vaatimukset ja eläintukiin liittyvät ehdot voivat myös helposti mennä eläintenpitäjällä sekaisin.

Toimijoilta saatuina palautteina ja kehittämis ehdotuksina ELY-keskukset raportoivat edeltävien vuosien tapaan erityisesti eläinten tunnistuksiin ja niiden kiinnittämiseen liittyvistä asioista. Korvamerkkien laadussa on havaittu heikkoutta ja ne saattavat rikkoutua jo kiinnitysvaiheessa. Isojen sonnien ja emolehmien korvamerkkien kiinnittämishaasteisiin toivottiin myös ymmärrystä. Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterissä havaitut tietopuutteet ja -virheet tulivat monille toimijoille tietoon vasta valvonnan kautta. Rekisterin todettiin olevan monelle eläintenpitäjälle entuudestaan vieras; osa on myös ollut siinä käsityksessä, että eläinrekisteriin tehtävät ilmoitukset ovat yksinään riittäviä. Toimijoiden on kerrottu haluavan lisätietoa Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteristä, sen sisällöstä ja myös tarkoituksesta.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen

Kaikille nauta-, sika-, sekä lammas- ja vuohieläintenpitäjille on Ruokavirastossa laadittu omat eläinlajikohtaiset tunnistamisen ja rekisteröinnin oppaat. Tarpeen mukaan päivitettävissä oppaissa on kunkin eläinlajin osalta esitetty tunnistamisen ja rekisteröinnin vaatimukset, joita kyseistä eläinlajia pitävän tulee noudattaa. Lisäksi oppaissa on mm. tietoa korvamerkkien tilaamisesta ja kiinnittämisestä. Eläinlajikohtaiset oppaat löytyvät Ruokaviraston internetsivuilta www.ruokavirasto.fi > Eläimet > Eläintenpito, tunnistaminen ja rekisteröinti > Eläinten merkintä ja rekisteröinti. Lisäksi kaikille maaeläinten pitäjille on laadittu opas pitopaikkojen ja eläintenpitotoiminnan rekisteröinnistä. Uutena ohjeena vuoden 2024 lopulla julkaistiin ohje vaadittavista toimenpiteistä, silloin kun eläintenpito lopetetaan toistaiseksi tai kokonaan. Ohjeessa on käsitelty myös eläinten teurastamista ja lopettamista sekä kuolleiden eläinten ja teurastuksen sivutuotteiden asianmukaista käsittelyä.

Myös valvontaviranomaiset jalkauttavat omalta osaltaan tietoa säädösten vaatimuksista eläimiä pitäville toimijoille. Yleisimmäksi tiedotuksen muodoksi ELY-keskukset mainitsivat eläinperusteisten viljelijätukien hakijoille suunnatut koulutukset, joissa on käsitelty myös eläintunnistusjärjestelmään liittyviä vaatimuksia ja niiden valvontaa. Aluehallintovirastoista on osallistuttu koulutustilaisuuksiin, ja koulutuksia on pidetty myös alan oppilaitoksissa ja järjestetty webinaareja. Tietoa on jaettu myös uutis- ja tiedotuskirjeiden muodossa, joko ELY:n

omina tai yhteistyössä YTA-alueiden kanssa julkaistuina versioina. Osalla alueista on otettu tiedottamisessa käyttöön myös erilaiset sosiaalisen median kanavat. Aluehallintovirastot mainitsivat myös keskustelut havaituista laiminlyönneistä erilaisissa yhteistyöryhmissä sidosryhmien edustajien kanssa; tavoitteena on, että edustajat tiedottavat asioista eteenpäin omissa verkostoissaan. Erityisen tärkeässä roolissa on myös tarkastuskäynneillä tapahtuva neuvonta.

Yhteenvedona voi todeta, että tiedotusta on hyvin saatavilla erityisesti ammattimaisesti eläimiä pitävillä ja viljelijätukia hakeville eläintenpitäjille. Sen sijaan harrastemaista toimintaa harjoittavat ovat paljon vaikeammin tavoitettavissa oleva kohderyhmä. Myös tiedon oikea-aikainen saavutettavuus, eli jo ennen kuin eläinten pitoa on aloitettu, on haaste, johon on jatkuvasti tarpeen koettaa kehittää uusia ratkaisumalleja. Eläintenpitäjien vastuulla on huolehtia siitä, että rekisteritiedot ovat ajan tasalla, ja että kaikki tapahtumat ilmoitetaan säädetyissä määräajoissa. Ohjeistuksen ja neuvonnan parantaminen on tärkeää, jotta toimijat ymmärtävät velvollisuutensa ja osaavat käyttää rekisterijärjestelmiä oikein.

Viljelijätukia hakevien maatilojen on mahdollista saada EU:n maaseuturahastosta tuettua neuvontaa. Edeltävällä EU-rahoituskaudella eli vuoteen 2022 saakka viljelijöillä oli mahdollisuus saada maksullista ja tuettua neuvontaa täydentävistä ehdoista tilaneuvontajärjestelmän ”Neuvo 2020” kautta. Vuodesta 2023 alkaen eläinten tunnistus- ja rekisteröintivaatimukset eivät ole enää kuuluneet täydentävät ehdot korvanneeseen ehdollisuuteen. Neuvontaosio ”Ruokaturva ja eläinten hyvinvointi, eläinten hyvinvointi ja terveys” sisältää kuitenkin yhtenä aiheena tarttuvat eläintaudit ja eläinterveyssäännösten (asetus (EU) 2016/429). Lisätietoa neuvonnasta löytyy Ruokaviraston [internetsivuilla](http://www.ruokavirasto.fi): www.ruokavirasto.fi > tuet > maatalous > maatilojen neuvonta.

Ruokavirasto on säästösyistä luopunut postitse toimitettavien ajankohtaiskirjeiden ja rekisteriotteiden lähettämisestä. Vuodesta 2025 lähtien julkaistaan Ruokaviraston internetsivuilla <https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/elaintenpito-tunnistaminen-ja-rekisterointi/elainten-merkinta-ja-rekisterointi/uutiskirjeet-elaintenpitajille/> eläinlajikohtainen uutiskirje. Uutiskirje lähetetään kaikille toimijoille, joilla on voimassa oleva nauta-, lammas-, vuohi- tai sikaeläinten, siipikarjan tai kesylintujen pitoilmoitus eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterissä sekä voimassa oleva sähköpostiosoite ilmoitettuna Digi- ja väestötietojärjestelmään. Otekirjeen voi halutessaan tilata myös oma-aloitteisesti. Linkit uutiskirjeiden tilaamiseen löytyvät yllä mainitulla internetsivulla luettavissa olevista eläinlajikohtaisista kirjeistä.

Kirjallisten oppaiden ja ohjeiden lisäksi toimijoiden säädöstuntemusta parannetaan ja vahvistetaan useiden sidosryhmätapaamisten avulla. Tilaisuuksissa käsitellään muun muassa eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin lakisääteisiä vaatimuksia, jaetaan ajankohtaistietoa ja käydään läpi loppukäyttäjien kehitystoiveita eläinrekistereihin ja niiden toiminnallisiin liittyen. Nautarekisterin, sikarekisterin sekä lammas- ja vuohirekisterin sidosryhmätapaamisia järjestetään vuosittain.

Hevosten tunnistamiseen ja rekisteröintiin liittyvistä asioista tiedotetaan pääasiassa Ruokaviraston internetsivuilla www.ruokavirasto.fi > Eläimet > Eläintenpito, tunnistaminen ja rekisteröinti > Eläinten merkintä ja rekisteröinti > Hevoseläimet. Hevosten tunnistamiseen ja

rekisteröintiin liittyviä vaatimuksia pyritään myös nostamaan aktiivisesti esille eri medioissa. Lisäksi ajankohtaisia asioita hevosten tunnistamisesta, hyvinvoinnista, lääkittämisestä ja jalostustoiminnasta käydään läpi vuosittain pidettävissä sidosryhmäpalavereissa hevosalan toimijoiden kanssa, jotka vievät tietoa eteenpäin omille jäsenilleen ja muille seuraajille.

Hevosten tunnistusasiakirjojen myöntämiseen ja hallinnointiin liittyvät tehtävät siirtyivät vuonna 2021 eläinterveyssäännösten myötä Ruokaviraston vastuulle. Ruokavirasto on valtuuttanut hevosten tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän käytännön toteutukseen kolme hevosrotujen kantakirjoja ylläpitävää jalostusjärjestöä. Valtuutettujen toimijoiden työn helpottamiseksi ja yhtenäistämiseksi Ruokavirasto on laatinut kirjalliset ohjeet hevoseläimen tunnistusasiakirjan myöntämisestä ja muista tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän tehtävistä, sekä hallinnon yleislainsäädännön soveltamisesta hevosten tunnistukseen liittyvissä tehtävissä. Muuttuneen lainsäädännön vaatimukset on päivitetty myös teurastamoille ja teurastamojen tarkastuseläinlääkäreille suunnattuihin Ruokaviraston ohjeisiin.

Koirien tunnistamiseen ja rekisteröintiin liittyvistä asioista on viestitty aktiivisesti eri medioissa. Ruokaviraston internetsivuilla www.ruokavirasto.fi > Eläimet > Eläintenpito, tunnistaminen ja rekisteröinti > Eläinten merkintä ja rekisteröinti > Koirat, kissat ja fretit sekä sen alisivulla Koirarekisteri on kattava tietopaketti koirien tunnistusmerkintää ja rekisteröintiä koskevista vaatimuksista ja vastauksia usein kysyttyihin kysymyksiin. Ilmoitusvelvollisuudesta viranomaisrekisteriin muistutetaan myös esimerkiksi koirien hyvinvointiin liittyvissä ohjeissa, koulutuksissa ja sidosryhmätilaisuuksissa.

5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaavien toimenpiteiden varmistaminen

Jos tarkastuksessa havaitaan eläinten tunnistamis- ja rekisteröintisäädösten noudattamisen puutteita, viranomainen ryhtyy toimenpiteisiin, joilla varmistetaan, että toimija korjaa epäkohdat. Valvonnassa sovelletaan valvonta-asetusta ((EU) 2017/625), jonka artiklassa 138 säädetään niistä toimenpiteistä, joita toimivaltaisen viranomaisen on toteutettava silloin kun havaitaan, ettei säädöksiä ole noudatettu. Lievissä tapauksissa voidaan harkita hallintolain mukaisen kehotuksen antamista. Lainsäädännön mukaisia eläintenpitäjälle määrättäviä hallinnollisia toimenpiteitä ovat mm. määräys epäkohdan poistamiseksi ja eläinten siirtokielto. Määräystä ja kieltoa voidaan tehostaa uhkasakolla tai teettämisuhalla. Lisäksi tunnistamaton eläin voidaan määrätä aluehallintoviraston päätöksellä lopetettavaksi. Aluehallintovirasto ja ELY-keskus voivat määrätä myös eläinten tunnistamis- ja rekisteröintivalvonnan seuraamusmaksun, mikäli eläintenpitäjä laiminlyö muun muassa pitopaikkojen rekisteröintivelvollisuutta, eläinten merkitsemisvelvollisuutta, pitopaikan kirjanpidon ylläpito- tai säilytysvelvollisuutta tai siirtää eräitä eläimiä jäsenvaltioiden välillä ilman vaatimustenmukaista tunnistus- tai siirtoasiakirjaa.

Tukisovelluksesta raportoitujen tietojen mukaan ELY-keskukset ja Ahvenanmaan valvontaviranomaiset antoivat valvonnoissaan 226 hallintolain mukaista kehotusta ja 29 määräystä. 18 tapauksessa saman tarkastuksen eri havainnoista oli annettu sekä kehoitus että määräys. Hallinnollisilla toimenpiteillä puututtiin nautatiloilla 32 prosenttiin, lammas- ja vuohitiloilla 61 prosenttiin ja sikatiloilla 14 prosenttiin niistä tarkastuksista, joissa havaittiin

jotakin puutteita tai laiminlyöntejä. Toimenpiteiden käyttöä arvioitaessa on syytä ottaa huomioon, että osa puutehavainnoiksi kirjatusta asioista ovat olleet sellaisia, jotka on pystytty korjaamaan heti tarkastuskäynnin aikana eli eläintenpitäjää ei ole ollut tarvetta kehottaa tai määrätä tekemään lisää korjaavia toimia. Kehotuksia on myös kirjattu tarkastuskertomuksille kyseistä havaintoa koskeviin lisätietokenttiin eikä niille erikseen varattuun osioon, jolloin nämä kehotukset eivät näy sovelluksen tiedoista koostetulla raportilla.

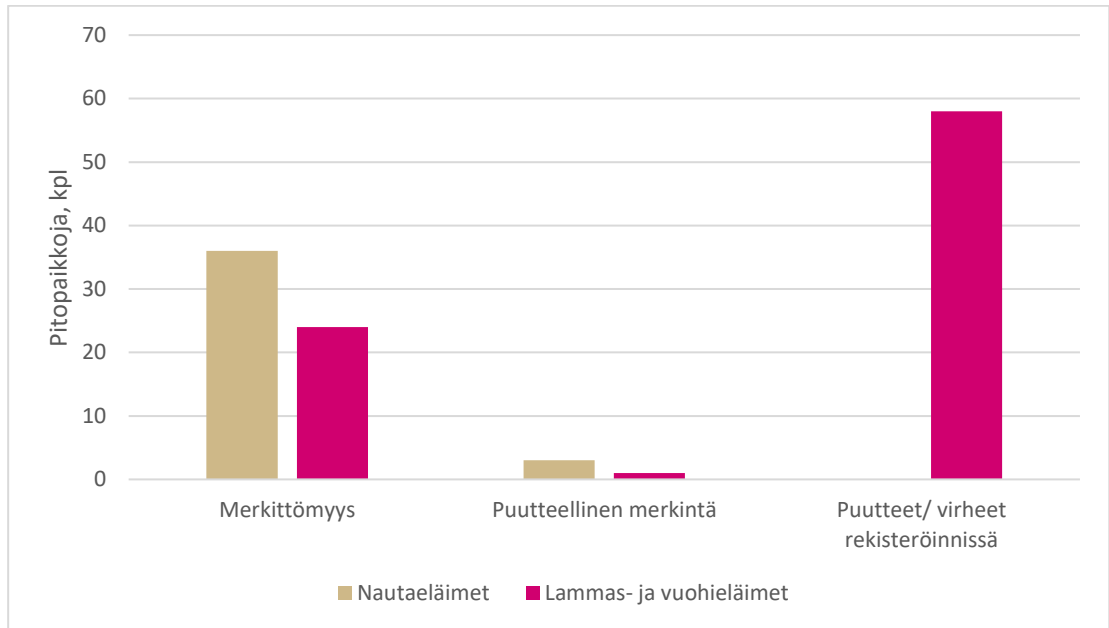
Aluehallintovirastoista saatujen tietojen mukaan kuntien valvontayksiköt antoivat tekemissään valvonnoissa yhteensä 122 määräystä. Kehotusten määriä ei aluehallintovirastojen ja kuntien valvontojen osalta ollut tänä vuonna erikseen saatavilla.

Siirtokiellot ja seuraamusmaksut

Niiden eläinten, joilla on valvonnassa havaittu puutteita tunnistus- ja/tai rekisteröintivaatimuksissa, siirtäminen tai luovuttaminen pitopaikasta voidaan kieltää. Kielto voi koskea yksittäisiä eläimiä tai kaikkia pitopaikan saman eläinlajin eläimiä. Siirtokielto on turvaamistoimenpide, jolla estetään sellaisen eläimen pääsy elintarvikeketjuun tai aiheuttamaan riskiä eläintautien leviämisestä, jonka tunnistettavuudesta ja/ tai jäljitettävyydestä ei voida varmistua. Siirtokiellon pystyvät määräämään aluehallintovirastot, ELY-keskukset sekä kunnaneläinlääkärit. Siirtokiellot astuvat voimaan heti antamispäivästä lähtien ja ne ovat voimassa toistaiseksi siihen saakka, kunnes valvontaviranomainen toteaa kiellon perusteena olleet puutteet korjatuiksi.

Vuoden 2024 aikana valvontaviranomaiset määräisivät nauta- sekä lammas- ja vuohieläimiä koskevia siirtokieltoja 122 pitopaikkaan. Edellisvuodesta poiketen valtaosa kielloista eli 68 prosenttia (83 kpl) kohdistettiin lammas- ja vuohieläinten pitopaikkoihin. Suurimmassa osassa eli 91 prosentissa pitopaikoista kielto koski yksittäisiä lammas- ja vuohieläimiä. Sekä yksittäisiä eläimiä että koko pitopaikkaa koskevissa siirtokielloissa yleisimpänä pääsyyinä oli eläinten rekisteröintiin liittyvät puutteet (70 % pitopaikoista ja 58 % siirtokieltoon määrätystä lammas- ja vuohieläimistä). Muissa tapauksissa pääsyyinä oli merkittävyys tai puutteet tunnistusmerkinnässä (kaavio 11).

Nautaeläimiä koskevia siirtokieltoja määrättiin yhteensä 39 pitopaikkaan ja yksinomaan tunnistusmerkintöihin liittyen; 95 prosenttia kielloista koski yksittäisiä eläimiä. Koko pitopaikan laajuisia kieltoja määrättiin huomattavasti edellisvuotta vähemmän, sekä eläinten että pitopaikkojen määrällä mitattuna. Asiaa selittää erityisesti otannan painottuminen pienemmän eläinmäärän lypsykarjatiloihin, joilla todetut eläinten merkintäpuutteet ovat koskeneet pääasiassa vain yksittäisiä yksilöitä.

Kaavio 11. Vuoden 2024 aikana määrätty nauta- sekä lammas- ja vuohieläimiä koskevat siirtokiellot ja niiden pääsy.

Eläinten tunnistus- ja rekisteröintivaatimusten puutteiden takia määrättiin vuoden aikana lisäksi myös yksi hevosia ja yksi sikoja koskeva siirtokielto.

Kaikkiaan lammas-, vuohi- ja nautaeläinten siirtokieltoja määrättiin vuoden aikana 47 prosenttia edeltävää vuotta enemmän. Nousu johtui lammas- ja vuohieläimiä koskevista kielloista, joita määrättiin lähes kolminkertainen määrä vuoteen 2023 verrattuna. Määrän kasvu koski yksittäisten eläinten kieltoja; koko pitopaikan eläimiä koskevien kieltojen määrä oli samansuuruinen kuin edellisenäkin vuonna. Nautaeläimiä koskevien kieltojen määrä oli sen sijaan 30 prosenttia edellisvuotta pienempi. Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin lainsäädäntö muuttui vuonna 2022 niin, että kiellon tai rajoituksen asettaminen edellyttää, että toimija ei ole viranomaisen kehotuksesta huolimatta asetetussa määräajassa korjannut havaittuja puutteita. Siirtokieltojen määrän lisääntyminen osoittaa, että kehotuksia ei noudatettu yhtä hyvin kuin edeltävänä vuonna.

Aluehallintovirastot ja ELY-keskukset määräisivät vuoden aikana yhteensä 27 valvonnan seuraamusmaksua eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin vaatimusten laiminlyönnestä.

Korjaavien toimenpiteiden varmistaminen

Valvonnoissa todettujen puutteiden korjaaminen eli kehotusten ja määräysten noudattaminen varmistetaan jälkikäteen tehtävillä uusintatarkastuksilla, joiden perusteella voidaan arvioida valvonnan vaikuttavuutta. Mikäli eläimiä pitävä toimija on ehtinyt tehdä korjaavat toimet jo ennen kuin tarkastuskertomus ensimmäisestä tarkastuksesta on ehditty laatia, esimerkiksi heti tarkastuskäynnin aikana tai pian sen jälkeen, on korjaavien toimien varmistaminen voitu kirjata samaan tarkastuskertomukseen.

ELY-keskukset olivat 16.05.2025 mennessä suorittaneet vuonna 2024 tehtyihin tarkastuksiin yhteensä 99 erillistä uusintatarkastusta. Niistä 56 tarkastusta eli 57 prosenttia kohdistui nautaeläintiloihin. Muista uusintatarkastuksista 42 tehtiin lammas- ja vuohieläintiloille ja yksi sikatilalle. Edellisestä vuodesta poiketen nautatiloilla puutteita korjattiin lammas- ja vuohitiloja aktiivisemmin. Nautatiloille suoritetuissa ensimmäisissä uusintatarkastuksissa tilanteen todettiin olevan kunnossa 71 prosentilla tiloista; lammas- ja vuohitiloilla vastaava tilanne oli 67 prosentilla valvontakohteista.

Edellä mainittujen uusintatarkastusten tulosten mukaan valvonnan vaikuttavuus oli hieman heikompi kahteen edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2022 suoritetuissa uusintatarkastuksissa yhteensä 80 prosentissa tapauksista todettiin, että aiemmin havaitut puutteet oli korjattu kokonaan. Vuonna 2023 vastaava osuus oli 73 prosenttia ja 2024 71 prosenttia. Edeltävään vuoteen verraten tilanne oli heikentynyt suhteessa enemmän lammas- ja vuohitiloilla. Niiden osalta riski siitä, että kaikkia puutteita ei saada korjatuiksi yhdellä kehotuksella tai määräyksellä, vaikuttaisi olevan muita eläinlajeja suurempi.

5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Eläinlääkintähuollon valtakunnallisessa ohjelmassa (EHO) asetetaan valvonnalle painopistealueita, jotka kuntien ja aluehallintovirastojen tulee sisällyttää omiin vuosittaisiin valvontasuunnitelmiinsa. Vuodelle 2024 painotettiin edelleen yleisesti eläinterveys säännösten ja muun eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin lainsäädännön mukanaan tuomien uusien vaatimusten vakiinnuttamista.

Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin lainsäädäntö uudistui vuoden 2022 alusta. Ruokavirasto koulutti kyseisen vuoden aikana laajasti ELY-keskuksia, aluehallintovirastoja sekä kuntien viranomaisia muuttuneesta lainsäädännöstä ja sen valvonnasta. Vuoden 2024 aikana sektoriin liittyvässä lainsäädännössä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia eli toimintaa pyrittiin vakiinnuttamaan. Tavoitteena valtakunnallisissa koulutuksissa on taata mahdollisimman yhdenmukaiset valvontakäytännöt koko maassa. Vuosittaisilla koulutuspäivillä luodaan myös katsaus menneeseen vuoteen sekä ohjeistetaan tuleviin valvontoihin. ELY-keskuksia koulutettiin kevättalvella etäyhteydellä perinteisillä Ruokaviraston Maaseutulinjan ja Elintarvikeketjulinjan yhteisillä kaksipäiväisillä eläinvalvontapäivillä. Ruokavirastossa toteutettujen, koko henkilöstöä koskeneiden YT-toimien takia aiempina vuosina järjestettyjä syksyn valvontapäiviä ei vuonna 2024 kyetty pitämään. Aluehallintovirastoille järjestettiin keväällä ja syksyllä kaksi neuvottelupäivää Ruokaviraston tiloissa Helsingissä. Näihin tilaisuuksiin oli mahdollistettu myös etänä osallistuminen. Lisäksi järjestettiin Maaseutulinjan kanssa yhteistyönä eläinvalvonnan klinikoita, joissa käsiteltiin sekä eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin että eläintukien valvontaan liittyviä kysymyksiä. Reaaliaikaisessa nopeassa tiedottamisessa ELY-keskusten tarkastajia palveltiin edelleen pikaisen eläinvalvontatiedotuksen Teams -kanavalla.

Tammi-helmikuussa järjestettiin etäyhteydellä alueelliset palaverit aluehallintovirastoittain ja Ahvenanmaan osalta eläinten tunnistus- ja rekisteröintiasioita hoitaville läänineläinlääkäreille, alueen ELY-keskusten tarkastajille ja heidän esimiehilleen. Palavereissa keskusteltiin muun muassa eri valvontaviranomaisten välisestä yhteistyöstä, Ruokaviraston tuottamien,

eläinrekisterien tiedoista koostettujen riskilistojen käsittelystä sekä ruokahallinnon tietovarantolaissa säädetystä yhteisrekisterinpitäjyydestä. Yhteisrekisterinpitäjyydessä on kyse siitä, että Ruokavirastolla, aluehallintovirastoilla, ELY-keskuksilla ja kunnilla on kaikilla roolinsa rekistereihin liittyvissä vastuissa. Ruokavirasto vastaa rekisterien yleisestä toiminnasta ja käytettävyydestä, tietojen eheydestä, suojaamisesta ja säilyttämisestä sekä rekistereihin liittyvien palvelujen teknisestä toteuttamisesta. Kaikki rekisterinpitäjät vastaavat käsittelyvastuullaan olevien tietojen täsmällisyydestä ja tarvittaessa oikaisemisesta.

Ruokavirastossa toimiva rikostentorjunnan valvontaverkosto järjesti vuoden aikana elintarvikeketjun valvontaviranomaisille kolme eriteemaista koulutustilaisuutta. Valtakunnalliset tilannekuvapalaverit järjestettiin maalisi- ja marraskuussa. Pikantissa ylläpidettävään työtilaan on koottu runsaasti hyödyllistä materiaalia, kuten esimerkiksi ohjeistusta tutkintapyyntöjen laadintaan. Tiimi tarjoaa valvontaviranomaisille apua myös yksittäistapauksiin liittyvien tutkintapyyntöjen valmistelussa.

Eläinvalvontasovelluksessa ei otettu vuoden aikana käyttöön uusia eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaan liittyviä toimintoja. Eläinten terveyden hallinta -sovelluksen (ELTE) osalta järjestettiin valvontaviranomaisille koulutusta rikesanomien muodostumisesta ja käsittelystä. Lisäksi järjestettiin yhteensä kolmetoista ELTE-klinikkaa, joissa käyttäjillä oli mahdollisuus kysyä neuvoja sovelluksen käytöstä ja esittää omia kysymyksiään ja kehittämisideoitaan.

Ruokavirasto ohjaa ja kouluttaa eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä ja sen valvonnasta myös teurastamoita valvovia tarkastuseläinlääkäreitä. Vuonna 2024 julkaistiin uusi Ruokaviraston ohje ”Nauta-, lammas-, vuohi- ja sikaeläimen tunnistamisen ja rekisteröinnin tarkastaminen ja valvonta, kun eläin otetaan kuljetettavaksi, välitettäväksi tai teurastettavaksi”. Tarkastuseläinlääkäreitä koulutettiin uuden ohjeen käyttöönoton yhteydessä. Edellä mainitun lisäksi koulutusta annettiin myös uusille tarkastuseläinlääkäreille vuosittaisessa perehdytyskoulutustilaisuudessa. Lisäksi vuoden aikana pidettiin erilliskoulutus tarkastuseläinlääkäreille teurastettavan hevosen tunnistusasiakirjan tarkastamisesta. Viranomaisten lisäksi Ruokavirasto on kouluttanut vuosittain myös eläinlääketieteen opiskelijoita, jotka ovat potentiaalisia tulevia virkaeläinlääkäreitä.

Vuonna 2024 kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisia koulutettiin tehostetusti eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin hallinnasta sekä substanssista. Tavoitteena on yhtenäistää maanlaajuisia käytänteitä pitopaikkojen rekisteröinnin ja rekisteritietojen ylläpidon osalta.

Ruokavirasto on aluehallintoviraston, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä kunnan kanssa eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin yhteisrekisterinpitäjä (laki ruokahallinnon tietovarannosta (560/2021)). Ruokavirastossa painotettiin vuonna 2024 sikaeläinten pitopaikkatietojen ajan tasaisuuden tärkeyttä. Ruokavirasto otti yhteyttä toimijoihin, jotka eivät olleet tehneet sikarekisteri-ilmoituksia viimeisen kahden vuoden aikana, mutta pitopaikkaan oli ilmoitettu voimassa olevaa sikaeläinten eläintenpitotoimintaa. Yhteydenottojen perusteella 750 pitopaikan rekisteritiedot päivitettiin toimijoiden tai viranomaisten toimesta ajan tasalle.

Taulukko 3. Viranomaisille ja toimijoille annettu ohjeistus vuosina 2021-2024

	2021	2022	2023	2024
Ohjeet toimijoille				
- päivitetty, kpl	2	2	3	1
- uudet, kpl	2	1	0	2
Ohjeet viranomaisille				
- päivitetty, kpl	2	2	2	1
- uudet, kpl	0	0	0	2

6 VALVONNAN RESURSSIT

ELY-keskuksissa eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaan käytettiin vuonna 2024 yksi henkilötyövuosi edellisvuotta enemmän.

Aluehallintovirastoista ja kuntien valvontayksiköistä ei ole toistaiseksi saatavilla työajanseurannan tietoja. Vuodesta 2022 lähtien valtio on korvannut valvontatehtävistä kunnalle aiheutuneita kustannuksia. Kuitenkin viranomaisilta saatujen palautteiden mukaan aluehallintovirastojen ja kuntien valvontaeläinlääkäreiden resurssit eivät ole lisääntyneet suhteessa muuttuneen lainsäädännön vaatimusten kasvuun.

Tila- ja yksikkökokojen kasvu aiheuttaa työmäärän lisäystä koko työketjussa; valvonnan valmistelu, tilakäynti ja havaintojen tallennus vie enemmän aikaa. Mitä enemmän puutteita havaitaan, sitä enemmän työtä aiheutuu myös niihin liittyvistä hallinnollisista toimenpiteistä ja seuraamusten määrittelystä sekä korjaavien toimien varmistamisesta uusintatarkastuksin. Keskimääräistä työllistävämpää on muussa kuin tuotantotarkoituksessa eläimiä pitävien toimijoiden valvonta; heillä on havaittu muita eläintenpitäjiä enemmän puutteita lainsäädännön vaatimusten tuntemuksessa ja toisinaan myös motivaatiossa noudattaa vaatimuksia.

7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN

Kaikkien valvontaviranomaisten yhteiskäyttöisen, eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontojen ja niihin liittyvien hallinnollisten toimenpiteiden tiedot sisältävän tietojärjestelmän puuttumiseen ei ole luvassa parannusta lähivuosina. Hankkeeseen liittyvä esiselvitys tultaneen kuitenkin aloittamaan vuoden 2025 loppupuolella. Tällä hetkellä tarkempia tarkastushavaintoja pystytään raportoimaan vain ELY-keskusten ja Ahvenanmaan valvontaviranomaisten tekemistä nauta-, sika-, lammas- ja vuohieläimiä koskevista valvonnoista. Edellä mainittujen tarkastusten tiedot ovat sovelluksessa nähtävillä myös aluehallintovirastoissa. Kaikkien eläinten tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän vaatimuksia valvovien valvontaviranomaisten yhteiskäyttöisen tietojärjestelmän puuttuminen edellyttää alueellisilta viranomaisilta tiivistä ja reaaliaikaista keskinäistä tiedonvaihtoa. Hyvin toimiva

yhteistyö yli organisaatiorajojen auttaa myös tehostamaan valvontaa kaikkien tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmään liittyvien toimijoiden ja eläinlajien osalta.

Tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaohje uudistettiin kaikkien viranomaisten yhteiseksi, sekä otantavalvonnan, että muun valvonnan sisältäväksi ohjeeksi, joka otettiin käyttöön helmikuussa 2024. Ohjeeseen lisättiin myös eläintunnistuslaissa määriteltyä, usean eri valvontaviranomaisen päällekkäistä toimivaltaa selkeyttävä Ruokaviraston näkemys siitä, kuka viranomainen on kussakin tapauksessa ensisijainen valvontaviranomainen. Ohje ei kuitenkaan ole muita viranomaisia sitova. Myös muissa valvontatoimissa, kuten esimerkiksi siirtokieltojen rikkomusepäilyjen eli rikesanomien käsittelyssä, pyritään ohjauksella luomaan eheitä ja resurssien käytön kannalta mahdollisimman tehokkaita ja tarkoituksenmukaisia tehtävänjakoja. Tarkoituksena on, että siirtokiellon määrännyt viranomainen käsittelee myös kieltoa koskevat mahdolliset rikesanommat. Loppuvuonna julkaistiin myös ohje kuljetettavaksi, välitettäväksi tai teurastettavaksi otettavan nauta-, sika-, lammas- ja vuohieläimen tunnistamisen ja rekisteröinnin tarkastamiseen (7677/04.01.00.01/2023). Ohje on tarkoitettu eläimiä kuljettaville, välittävälle ja teurastaville toimijoille sekä teurastamoita valvoville tarkastuseläinlääkäreille. Ohjetta hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä valvonnassa (1791/04.01.00.01/2022 v2) täydennettiin vuodelle 2025 seuraamusmaksun suuruuden arviointia koskevalla osiolla. Myös rikosilmoituksen tekoa koskevaa lukua päivitettiin.

Korjaavien toimenpiteiden tehokkaaseen varmistamiseen ja hallinnollisten pakkokeinojen tarkoituksenmukaiseen soveltamiseen panostaminen on valvonnassa tärkeää. Viljelijätukijärjestelmän ulkopuolella toimivilla eläintenpitäjillä ei ole tukien kaltaista kannustinta, joka omalta osaltaan ohjaisi eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin lainsäädännön noudattamista. Näiden eläintenpitäjien tiedotusta, valvontaa ja valvonnan ohjausta on tarpeen tehostaa edelleen. Eläinlääkintähuoltolain muutoksen myötä valtio korvaa valvontatehtävistä kunnille aiheutuneita kustannuksia, ja tavoitteena onkin, että valvonta lisääntyy edelleen myös tätä kautta. Kaikkien eläinlajien tehokkaalla valvonnalla saadaan lisättyä toimijoiden tietoisuutta sekä parannettua rekisteritietojen oikeellisuutta ja ajantasaisuutta. Eläinten tunnistus ja rekisteröinti ovat jäljitettävyyden perusta. Jos eläintä ei voida tunnistaa luotettavasti, ei voida varmistaa sen tautivapautta, lääkityshistoriaa tai alkuperää, ja se on suora riski sekä kuluttajille että eläinten terveydelle.

Rikollisen toiminnan tunnistaminen ja torjunta on jatkuvasti ajankohtaista. ELY-keskusten tarkastajia koulutetaan aiheesta tehostetusti vuoden 2025 aikana tehden yhteistyötä Elintarvikeketjulinjan rikostorjuntatiimin sekä Maaseutulinjan petostorjunnan ja eläintukien valvonnan ohjauksesta vastaavien kanssa.

Ruokaviraston eri yksiköiden ja osastojen kanssa tehtävää yhteistyötä pyritään edelleen lisäämään ja kehittämään. Valvonnan koulutus- ja keskustelutilaisuuksia järjestetään yhdessä, tavoitteena mahdollisimman yhtenäiset valvonnan linjaukset koko maan tasolla. Esimerkiksi eläinvalvonnan klinikat on koettu hyväksi akuuttien ajankohtaisten asioiden läpikäyntiin ja tiedottamiseen.

Uusi koirarekisteri otettiin käyttöön vuonna 2023. Koirarekisterin myötä panostetaan myös koirien tunnistamisen ja rekisteröinnin ohjaamiseen sekä valvonnan toimeenpanoon. Samalla aktiivista tiedottamista jatketaan. Vuoden 2025 koirarekisterin tiedotuksen ja valvonnan

painopisteeksi on valittu koirien kasvattajat ja maahantuojat, jotta syntyvät pennut ja maahan tuotavat koirat saataisiin kattavasti ilmoitettua rekisteriin.

Lammas-, vuohi- ja sikarekisterin uudistamishanke (ETU) on käynnistynyt. Rekisterin tekniseen toteutukseen on nyt jo tehty merkittäviä muutoksia. Käyttäjille näkyvin muutos on nautarekisterin nimen ja logon muutos Paimeneksi. Uusi nimi kuvaa paremmin myös myöhemmin siihen liitettäviä lammas-, vuohi- ja sikarekisteriä.

Uudistaminen on aloitettu lammas- ja vuohirekisteristä ja uuden rekisterin käyttöönoton tavoiteaikataulu on 2026 vuoden aikana. Sikarekisterin uudistaminen aloitetaan vuoden 2026 aikana ja käyttöönoton tavoiteaikataulu on vuoden 2027 aikana. Lammas-, vuohi ja sikarekistereissä otetaan uudistuksen myötä käyttöön myös Digi- ja väestötietoviraston (DVV) tarjoamat Suomi.fi-valtuutukset.

Siipikarjan ja kesylintujen pitopaikkojen rekisteröinnin ja rekisteritietojen ylläpidon valvontaa painotetaan vuonna 2025. Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin on rekisteröity paljon voimassa olevia siipikarja- ja kesylintupitopaikkoja ja sen myötä Ruokavirasto tekee tehostettua viestintää rekisteritietojen ajantasaisuuden tärkeydestä. Toimivaltaisia viranomaisia kannustetaan painottamaan valvonnassa siipikarjan ja kesylintujen tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaa.

Eläinten pitoon ja pitopaikkoihin liittyvien tietojen rekisteröimistä valvotaan myös otantaan perustuvien eläinsuojelutarkastusten yhteydessä.

Vuonna 2025 valmistaudutaan myös valtion aluehallintouudistukseen. 1.1.2026 alkaen maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan ympäristöterveydenhuollon tehtävät siirtyvät aluehallintovirastoista Ruokavirastoon. Tämä tarkoittaa käytännössä läänineläinlääkäreiden ja heidän nykyisten tehtäviensä siirtymistä Ruokaviraston elintarvikeketjulinjalle. Samaan aikaan tapahtuu muutoksia myös Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa (ELY), jotka muuttuvat Elinvoimakeskuksiksi (EVK). Uusien keskusten aluejaot tulevat osin poikkeamaan aiemmasta; nykyisten 15 ELY-keskuksen pohjalta muodostetaan 10 elinvoimakeskusta.